

Förordnande om naturreservat för del av fastigheten Hörningsholm 2:44, Botkyrka kommun

(2 bilagor)

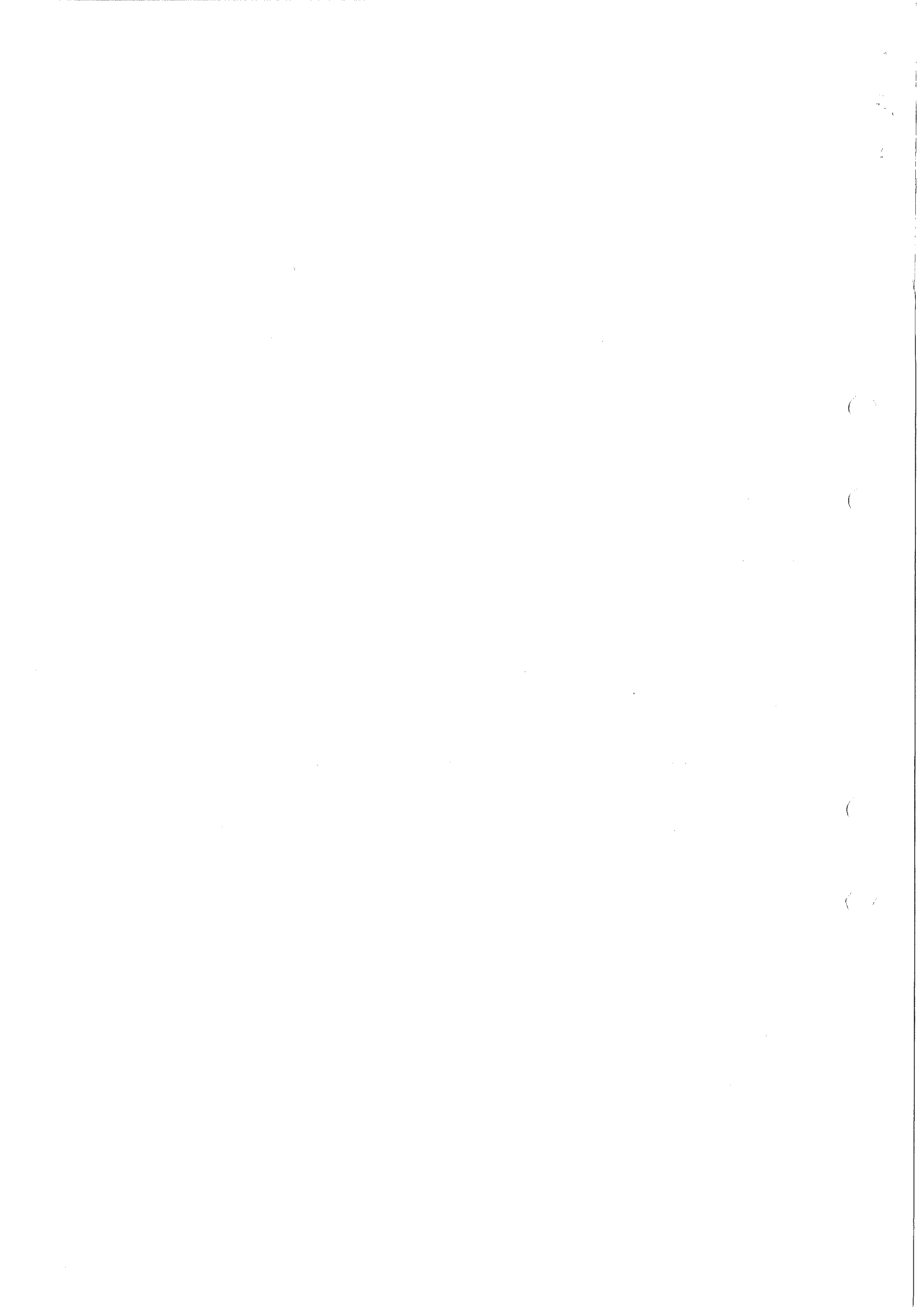
Administrativa data

Skyddsform	Naturreservat
Objektsnummer	-
Registerområde	Grödinge socken
Beslutsdatum	1994-11-28
Län	Stockholm
Beslutande myndighet	Kommunstyrelsen, Botkyrka kommun
Naturreservatets namn	Hörningsnäs
Fastighet	Hörningsholm 2:44 (del av)
Lägesbeskrivning	ca 17 km söder om Tumba centrum
Area	ca 10 ha
därav landareal	ca 10 ha
Markägare	Stockholms Stad
Naturvårdsförvaltare	Botkyrka kommun, Miljöförvaltningen
Kartor	Topografiska kartan 1:50 000; Stockholm 101 Ekonomiska kartan 1:20 000; Näslandet 10I:01
Servitut	Servitut för kraftledning. Systematisk servitutsutredning är ej utförd.
Avtal	Avtal mellan Botkyrka kommun och Stockholms stad angående naturreservatet träder i kraft med beslutet.

Grunden för beslutet

Grunden för beslutet är att bevara ett större lund- och ädellövskogsområde och dess rika flora och fauna. Lundarna ger Hörningsnäsområdet en karaktär av gammal odlingsbygd och utgör ett vackert inslag i landskapsbilden.

Ala

Beslut

Med stöd av 7 § naturvårdslagen (1964:822) förklarar kommunstyrelsen det område som utmärkts på bifogade beslutskarta som naturreservat.

Reservatets namn skall vara Hörningsnäs.

Ändamålet med reservatet är att bevara och sköta ett kulturlandskap innehållande ett av Södertörns få större och mångformigare lundområden på ett sådant sätt att:

- områdets artrika växt- och djurliv i största möjliga utsträckning bibehålls och gynnas. Detta gäller i synnerhet idag ovanliga lund- och ängsarter och arter som är regionalt hotade eller nationellt rödlistade,
- området utgör en tillgång för allmänhetens möjlighet till naturupplevelser,
- området utgör ett positivt inslag i landskapsbilden och en påminnelse om äldre tiders natur- och kulturlandskap.

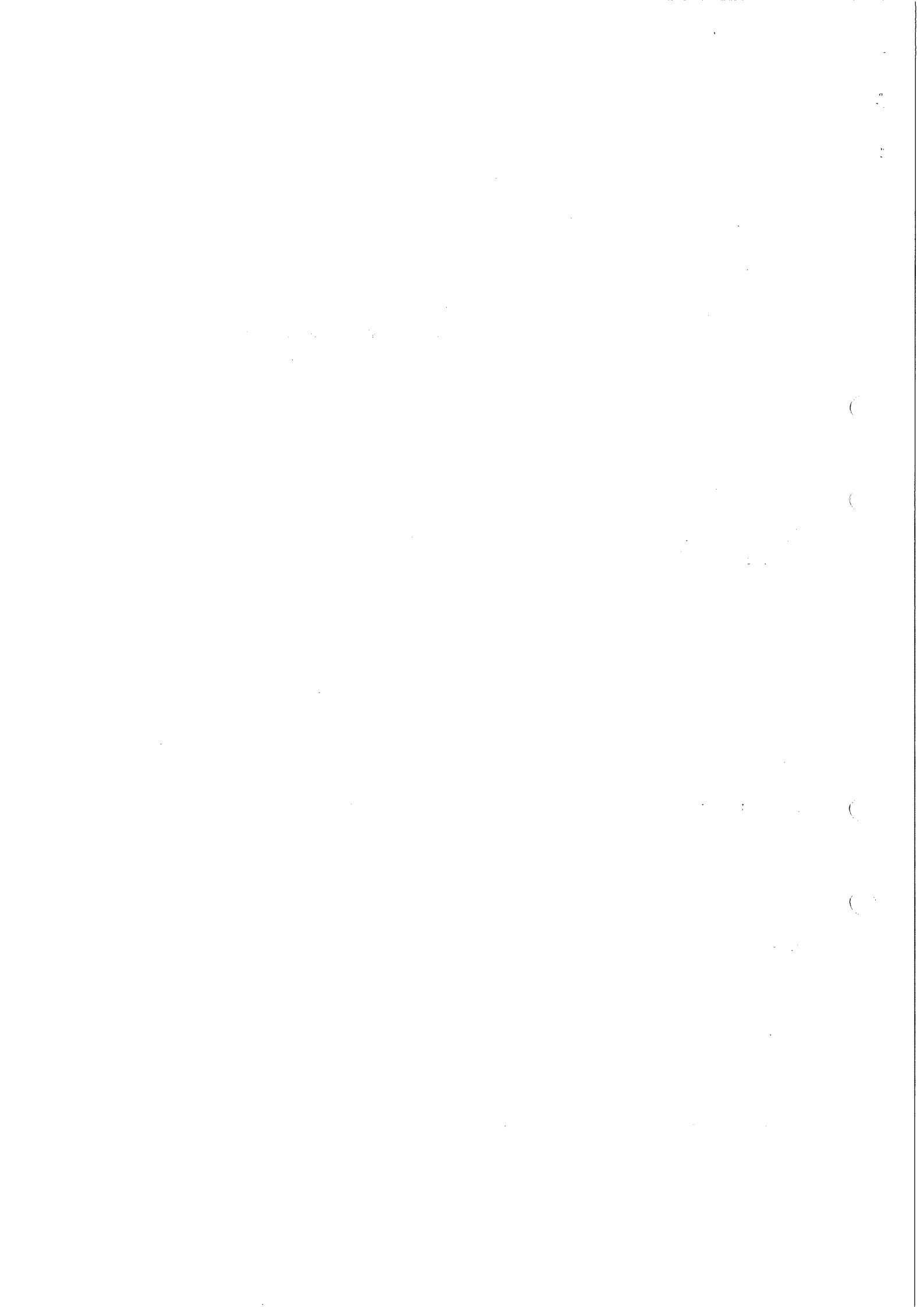
Föreskrifter

För att trygga ändamålet med naturreservatet förordnar kommunstyrelsen med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 § naturvårdsförordningen (1976:484) att nedan angivna föreskrifter skall gälla för området.

A. Föreskrifter med stöd av 8 § naturvårdslagen angående markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastigheten inom naturreservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och författningar är det förbjudet att,

1. bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar områdets topografi eller som påverkar hydrologi och vegetation, som att gräva, spränga, borra, schakta, dika, dämna, dränera, utfylla, plöja eller utföra annan markberedning,
2. anordna upplag eller avfallstipp,
3. bedriva skogsskötsel och slutavverka,
4. plantera, använda gödsel eller bekämpningsmedel,
5. anlägga väg eller uppföra byggnad,
6. dra fram mark- eller luftledning,
7. plocka eller borttaga, ved, växter, mossor, tickor eller andra vedsvampar, eller samla in insekter,

8. upplåta plats för husvagnsuppställning.

Utan kommunstyrelsens tillstånd är det förbjudet att,

9. anlägga stig, stängsel, rastplats eller parkeringsplats,

10. sätta upp skyltar eller plakat.

Bestämmelserna utgör inte hinder att bedriva normalt vägunderhåll, att avverka aspräd eller aspsly till ett avstånd av tre meter från åkerkant, att bedriva skogs- eller ängsskötsel som utförs enligt fastställd skötselplan och i samförstånd med naturvårdsförvaltaren.

B. Föreskrifter med stöd av 9 § naturvårdslagen angående markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång.

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas att tåla de skötselåtgärder, markeringar av reservatsgränser, uppförande av en bod för ängsskötsel och anordningar för friluftslivet, som framgår av i detta beslut bilagd skötselplan. Skötselåtgärder utgörs bl a av traditionell ängsskötsel, slyröjning, gallring och plockhuggning.

C. Föreskrifter med stöd av 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iakttaga inom naturreservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och författningar är det förbjudet att,

1. förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning genom att borra, hacka, spränga, rista, måla eller dylikt,

2. plocka eller borttaga, ved, växter, mossor, tickor eller andra vedsvampar, eller samla in insekter,

3. avsiktligt skada markens gräs-, moss- eller lavtäckte,

4. medvetet störa djurlivet, t ex genom att klättra i boträd eller från nära håll fotografera lya eller gryt,

5. elda annat än på anvisade platser,

6. ställa upp husvagn,

7. parkera annat än på särskilt anvisad plats,

8. medföra hund eller annat husdjur som inte hålls kopplad,

9. rida annat än på anlagd väg.

(

(

(

(

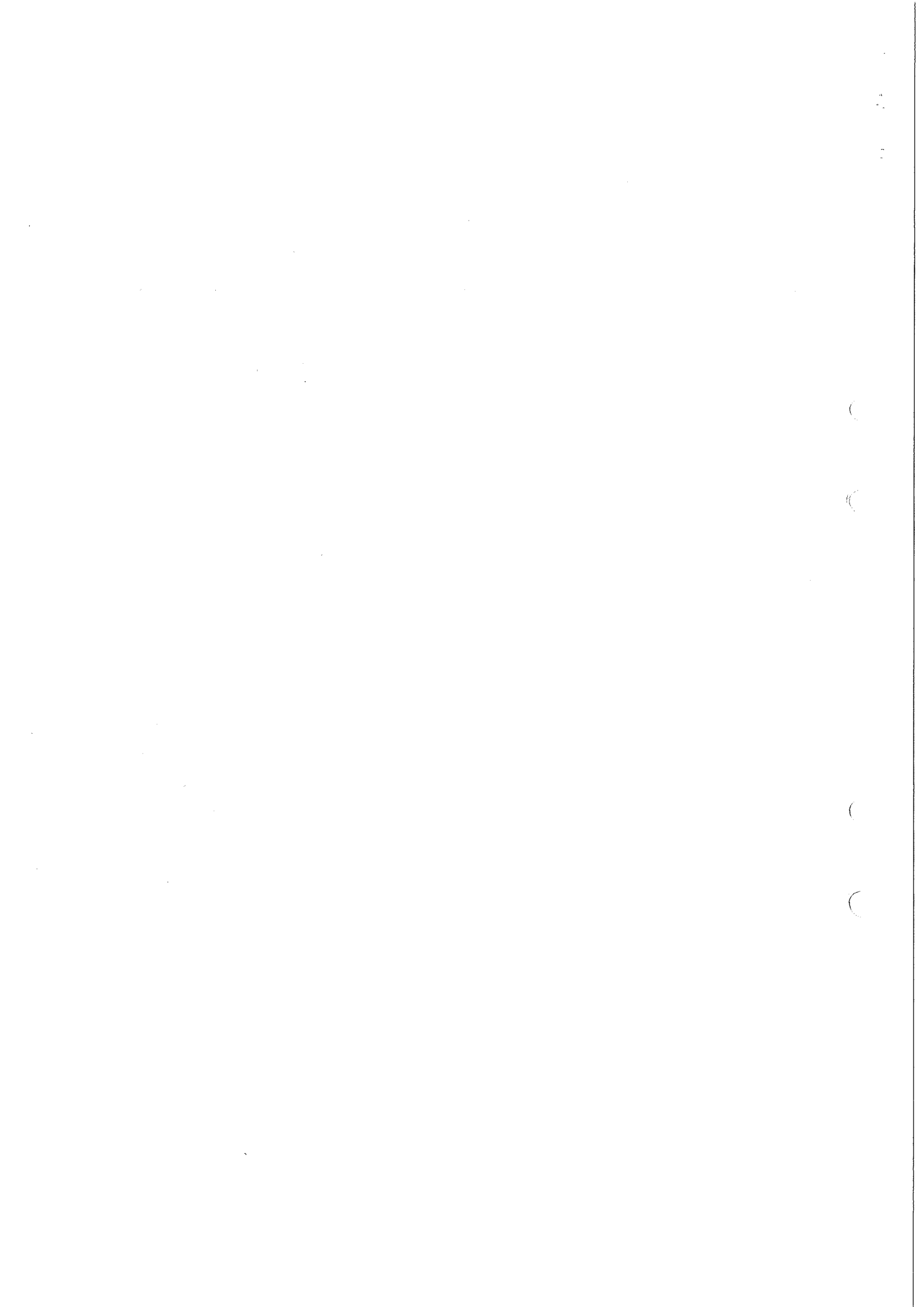
D. Föreskrifter med stöd av 9 § naturvårdsförordningen om naturvårdsförvaltningen.

1. Kommunstyrelsen fastställer härmed bifogad skötselplan.
2. Naturvårdsförvaltare skall vara Botkyrka kommun, miljöförvaltningen i samråd med markägaren.

Reservatsföreskrifterna träder i kraft 3 veckor efter den dag då författningen utkom från trycket i länets författningssamling.

Bilagor

1. Beslutskarta, skala 1:10 000.
2. Skötselplan.

()

()

()

()

Skötselplan för Hörningsnäs naturreservat, Botkyrka kommun

Förord

Hörningsnäs lundområde med strandängar och åkerholmar har en längre tid varit känt som ett vackert och artrikt lundområde som borde få ett långsiktigt skydd. Lund- och ädellövskogsområdet har sitt ursprung i äldre tiders lövängskultur. Områdets mer öppna partier vårdas som löväng sedan 1984 av Naturskyddsförening i Botkyrka-Salems (BNF). Föreliggande skötselplan är översiktlig. Underlag för skötselplanen utgör ett förslag till skötselplan som år 1988 utarbetades som ett examensarbete av Nina Löfvenhaft och Johan Abenius. Vid behov kan en detaljerad skötselplan antas av kommunstyrelsen.

Föreliggande beslutsförslag omfattar en mindre del av det år 1988 föreslagna området för naturskydd. Begränsningen är främst orsakad av kostnadskäl. Mer omfattande landskapsvård och bete av de nu igenväxta strandängarna skulle medföra påtagliga kostnader för naturvårdsförvaltaren.

Grunden för beslutet

Grunden för beslutet är att bevara ett större lund- och ädellövskogsområde och dess rika flora och fauna. Lundarna ger Hörningsnäsområdet en karaktär av gammal odlingsbygd och utgör ett vackert inslag i landskapsbilden.

ALLMÄN DEL

I en skötselplan till ett naturreservat ges vanligtvis i den s k allmänna delen en beskrivning av området och befintliga förhållanden. Trakten kring Hörningsnäs är förhållandevis välinventerad. I föreliggande skötselplan hänvisas i första hand till rapporterna: Förslag till skötselplan för Hörningsnäs naturreservat (Miljöförv. 1988); Handlingsprogram för skogsvårdsfrågor för Botkyrka kommun (Miljöförvalt. 1992); naturdatabankens uppgifter och inventeringsrapporter av rödlistade arter (hotade arter) på Södertörn (Miljöförvalt. 1990-1993); ängs- och hagmarksinventering för Botkyrka kommun (Miljöförvalt. 1990) och för Stockholms län (Länsstyr. 1993). Minst 20 nationellt rödlistade arter finns i reservatet.

Reservatets historik

Södra delen av Näslandet ingick tidigare i Mörkö pastorat och socken, där all mark låg under Hörningsholms slott. Detta har medfört att Hörningsnäsområdet inte varit föremål för skiftesreformerna. Enligt 1600-talets geometriska kartor var hela Hörningsnäsområdet äng.

Områdets inägor har i äldre tider bestått av såväl öppen äng, löväng som betesmark. I Ekströms beskrivning av Mörkö socken (1828) anger han ängarna som lövskogens växtplats, d v s lövskogen var lövängar. Detta innebär att området till delar bestått av träd- och buskbevuxen ängsmark med en parkliknande karaktär.

Från träd och buskar i lövängar erhöles frukter såsom hagtornsbär, ekollon, nötter och apel. Hasselbuskar gav klenvirke för tunnbindning och stängsel. Från lövängarnas ädellövträd erhöles virke till vagnar, möbler etc. Lövträd och buskar skördades på löv som foder till djuren. Några gamla f d hamlingsträd finns i området. Lövängarnas grässvål slogs med lie i juli. I söder, strax utanför reservatet, fanns på 1700-talet en "Ängsvaktarbostad" enligt lantmäterikartor.

Under senare halvan av 1800-talet odlades nästan all ängsmark upp till åkermark. Kvar blev bla mindre partier inom Hörningsnäs naturreservat. De steniga eller relativt branta partierna som inte odlades upp utgjorde förmodligen betad lund till början av innevarande sekel, varefter de successivt lämnades att växa igen till slutna lund. Under senare delen av 1900-talet har plockhuggningar av grövre lövträd och igenväxning gynnat en bitvis tät ungskog med ett mindre antal grova och gamla lövträd.

En mindre del av reservatets östra del har bitvis behållit sin grässvål och lövängskaraktär. Detta tack vare naturskyddsföreningens ideella arbete med restaurering av lövängen som skett med markägarens samtycke. Denna del har förmodligen också utgjort betesmark i relativt sen tid.

Dagens ädellövlund vid Hörningsnäs kan betecknas vara "blandlövskog av örtrik typ". De ädellövlundar som ännu finns kvar i länet är vanligtvis uppkomna ur äldre igenväxta lövängar eller skogsbevuxna hagmarker. Utvecklingen av lunden går nu spontant mot granskog. Förändringarna fördröjs emellertid av gynnsamt lokalklimat, hydrologiska förhållanden samt av en bördig och kalkhaltig mark.

PLANDEL

1. Övergripande mål

Ändamålet med reservatet är att bevara och sköta ett kulturlandskap innehållande ett av Södertörns få större och mångformigare lundområden på ett sådant sätt att:

- områdets artrika växt- och djurliv i största möjliga utsträckning bibehålls och gynnas. Detta gäller i synnerhet idag ovanliga lund- och ängsarter och arter som är regionalt hotade eller nationellt rödlistade,
- området utgör en tillgång för allmänhetens möjlighet till naturupplevelser,
- området utgör ett positivt inslag i landskapsbilden och en påminnelse om äldre tiders natur- och kulturlandskap.

Ala

2. Generella riktlinjer och åtgärder

Stora naturvärden är knutna till reservatet. I ädellövskog och löväng finns spillror kvar av en flora och fauna som var allmän under värmetiden och fram till den omfattande uppodlingen. I reservatet finns art- och individrika kärlväxtssamhällen med stort inslag av krävande lundväxter, t ex vårärt, myskmadra, hässelklocka och storrams. Lundens delvis slutna karaktär och långa kontinuitet skapar goda förutsättningar för förekomst av en rik, lägre flora av svampar, mossor och lavar. Äldre grova lövträd, levande och döda, utgör en viktig del av förutsättningarna för naturvärdena.

Markstädning av grov ved bör inte ske, ej heller systematiskt bortskaffande av träd som fallit till marken. Kullfallna träd bör tas bort om de påtagligt påverkar områdets tillgänglighet. I händelse av att många träd faller inom en kort tidsrymd kan huvuddelen av de fallna träden bortskaffas, i första hand triviallövträd.

Den hävdade lövängen i reservatet (skötselområde 4-5) sluter sig till lund om den inte hävdas och den slutna lunden eller lövskogen risikerar att successivt övergå i granskog. Det är av största vikt för bevarande av natur- och landskapsvärdena att granar och granplantor tas bort och att åtgärden är återkommande t ex vart 5-15:e år. Granarna är idag små och få. Med dessa enkla åtgärder är lunden stabil och kräver egentligen ingen annan åtgärd.

Ytterligare åtgärder bör dimensioneras efter vad naturvårdsförvaltaren eller Naturskyddsförening mäktar att fullfölja. Generella åtgärder som kan komma i fråga är försiktig gallring och röjning av ungträd och lövsly över hela området, men främst på höjderna där ung aspskog tätnar. Dessa ingrepp skall utföras så att de gynnar ädellövträd, hassel, hagtorn, vildapel och buskar. Röjningsingrepp som påtagligt släpper in ljus och gynnar kraftigt slyuppslag skall undvikas.

Det är eftersträvansvärt att förstora den av BNF hävdade lövängen. Detta bör ske genom successiva kraftiga gallringar där träd som passar för lövtäkt topphuggs i stället för att avverkas. För den hävdade lövängen gäller att insatser skall vara inriktade att skapa och upprätthålla en löväng av traditionell slag. Ovidkommande inslag i skötseln skall undvikas.

Skötseln bör om möjligt ske i samråd med och överlåtas på Naturskyddsförening. Utrustning och ekonomiskt bidrag bör ges för denna insats. Tyngre arbetsinsatser så som röjning kan vara svårt att få genomförd av ideella krafter och bör därför genomföras av naturvårdsförvaltaren.

Skötselområden

Skötselområde 1-5

Åtgärd: Bortröjning av alla granar. För närvarande ca 25 st drygt 30-åriga granar samt ca 50 smågranar.

NA

Skötselområde 1

Mål: Lövskog med stort inslag av ädellövträd. Olikåldrig trädammansättning. I svackorna välutvecklad hassellund med gles skärm av överståndare. Buskskikt främst bestående av hassel.

Åtgärder: Borttagande av slyvegetation och ris längs kanten av lunden som vetter mot grusvägen. Endast slyvegetation bör tas bort eftersom avverkning av större träd kan resultera i omfattade slyuppslag. Samma åtgärd kan övervägas för skötselområdet som vetter mot åkermark. Maskinslätter av vägren är önskvärd. Vägen sköts av samfällighet. Tenderar hasselundarna att degenerera p g a ljusbrist bör överståndare glesas ut.

Vid resurstilldelning föreslås gallring av ung aspskog som växer tät på bergkullarna i området samt slyröjning och försiktig utgallring av triviallövträd i hela området. I övrigt lämnas området för fri utveckling.

Skötselområde 2

Mål: Lövskog som är lättillgänglig för allmänhet.

Åtgärder: Slyröjning och utgallring av triviallövträd. Gallring invid p-plats och rastplats.

Skötselområde 3

Mål: Lövskog med inslag av ädellövträd.

Åtgärder: Ingen åtgärd.

Skötselområde 4

Mål: Vålövskog med traditionellt utseende, med välutvecklad grässvål och artrikt busk- och trädskikt.

Åtgärder: Traditionell lövängsskötsel med fagning, slätter, lövtäkt och röjning. Det är en fördel om efterbete av slätterängen kan ordnas.

Skötselområde 5

Mål: Vålövskog med traditionellt utseende, med välutvecklad grässvål och artrikt busk- och trädskikt. Skötselområdet är idag slutet f d löväng med stor andel asp i norr respektive hassel i söder.

Åtgärder: Successiv men kraftfull röjning för återskapande av löväng. Ädellöv (dock inte ek), hagtorn och vildapel prioriteras. Större aspar ringbarkas. Ett glest bestånd av hasselbuskar bör eftersträvas. I stället för avverkning vid roten bör alla träd som passar för hamling topphuggas (grova askar och alla lövträd klenare än 15 cm i diameter). Hasselbuskarna kan vid behov föryngras genom basalhuggning ca 15 cm ovan mark. I övrigt skötselåtgärder som område 4.

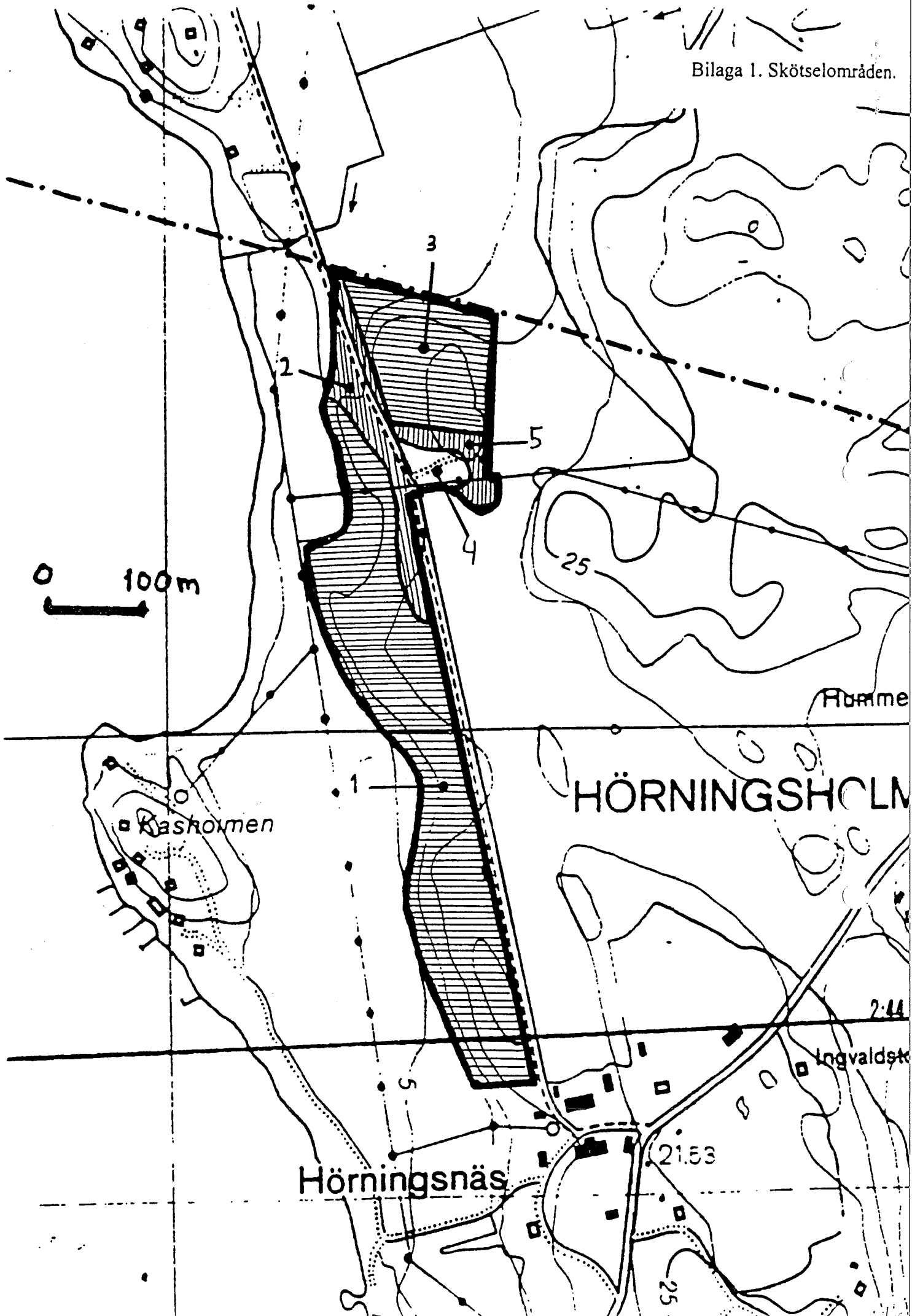
3. Anordningar för friluftslivet och ängsskötseln

Anordningar för friluftslivet är gränsmarkeringar enligt standard för naturreservat, en större informationsskylt om reservatet och dess bestämmelser (Länsstyrelsen/Botkyrka kommun), en informationsskylt tillhörande BNF, 1-2 st rastplatsbord och en parkeringsplats. Parkeringsyta utgör befintlig parkeringsficka. För ängsskötselns behov en kan bod eller en liten stuga av storlek av friggebod uppföras i anslutning till lövängen.

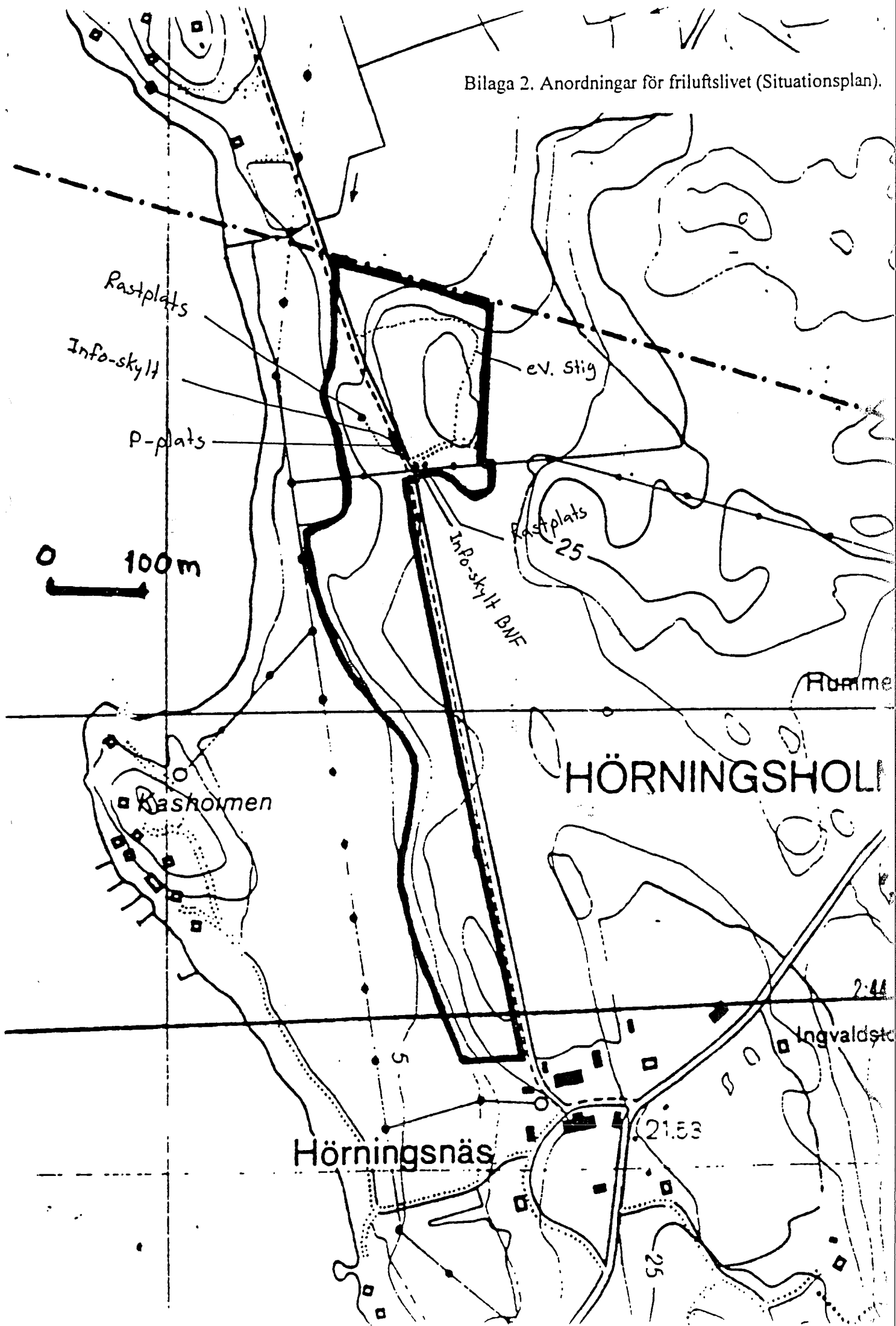
För närvarande finns en kortare stig/körväg i skötselområde 4 och en liten stig till utsiktspunkten i reservatets nordvästra del. En stigslinga kan med fördel läggas genom lunden öster om vägen. Den bör undvika slätterängen. Området i väster är kuperat, varför en stig är svårare att anlägga utan ingrepp. Om önskemål finns kan en stig även dras genom reservatets västra del.

Bilagor

1. Skötselområden.
2. Anordningar för friluftslivet (situationskarta).
3. Ekonomisk utredning.
4. Utredningsuppdrag: Handlingsprogram för skogsvårdsfrågor för Botkyrka kommun. Miljöförvaltningen 1992. Utdrag ur områdesbeskrivningar.
5. Inventering av vaxskivlingar i äng- och hagmarker. Miljöförvaltningen 1993. Utdrag gällande slätterängen vid Hörningsnäs.
6. Ängs- och hagmarksinventering i Botkyrka kommun 1988-90. Utdrag gällande Hörningsnäs slätteräng.

Bilaga 2. Anordningar för friluftslivet (Situationsplan).

3. HÖRNINGSNÄS

Naturförhållanden: Området ligger i kommunens sydligaste del i anslutning till Näslandsfjärden. Berggrunden är en blandning mellan leptiter av olika typer och sedimentära gnejser som överlagras av framförallt grovmo.

Inslaget av ädellövträd är karakteristiskt för hela området. Trädskiktet utgörs av alm, ask, asp, björk, ek, lind, vildapel, gran och tall. Busk- och fältskiktet är synnerligen rikt och består av bland annat hassel, hagtorn, olvon, try, brakved, slån, myskmadra, vårärt, lundgröe, älggräs, lungört, hässlök, klocka och svinrot. I den södra delen av området växer de sällsynta svamparna flamsopp, föränderlig brosking, rostticka, fläckticka, scharlakansröd vårskål, lundvaxing, *Hygrocybe insipida*, *H. guileta* och musseronvaxing.

Känsliga och hotade landmollusker som busksnäcka, krattsnäcka, *Aegopinella pura* och *Nesovitrea petronella* (de två sistnämnda arterna saknar svenska namn) förekommer i de välutvecklade hassellundarna. Även fågellivet är rikt med arter som mindre hackspett, stenkäck och nötkråka.

Bedömning: Bestånden med ädellövträd vid Hörningsnäs är ett av kommunens största. Ett flertal sällsynta och hotklassade arter som inte överlever ett konventionellt skogsbruk förekommer i området. Om dessa bevarandevärden ska säkerställas bör området avsättas som naturreservat. Ett förslag till skötselplan är upprättad för hela området. Marken ägs av Stockholm stad

Klass: 2 B Z F L K

33 BNF-ängen, Hörningsnäs

Kartblad: 10I0b

Storlek: 2 ha

Klass, frånsett svamp: 2 Fältbesök: 29/9 1992

Kommentar: Det första kvarteret med glesa hasselbuskar, från vägen och 50 m in, mitt för 'parkeringen', är gräsbeväxt. Där finns flera intressanta vaxskivlingar. På grund av torka var det små fruktkroppar, djupt nere i gräset.

Längre österut, mot fårhagen, och norrut tätnar ängen och gräsväxten upphör. I en sådan biotop kan vaxskivlingar växa på bar jord.

<u>Latinskt namn</u>	<u>Svenskt namn</u>	<u>Anm</u>
Hygrocybe ceracea	sprödvaxskivling	
H coccinea	blodvaxskivling	
H conica	toppvaxskivling	
H insipida	saknas	*
H quieta	saknas	**
Camarophyllus pratensis	ängsvaxskivling	

* Group C i A provisional european red list of endangered macrofungi. Rubinkod 10I0b 129 333

** Hotkategori 3. Rubinkod 10I0b 127 330

110

BNF-ÄNGEN, HÖRNINGSNÄS

Nr:	33 (012)	Inventerare:	EGs, JN, UAn
Areal (ha):	2	Koordinater (RN):	65512/16083
Klass:	3	Karta nr:	108 01 / 101:01

Landskap

På sydöstra Näslandet, ca 1.5 km norr om Hörningsnäs, ligger en mindre ängsmark som sedan sju år hävdas av Naturskyddsföreningen i Botkyrka-Salem. Ängen utgör en av länets få med slätter hävdade ängar av frisk typ. Öster om ängen finns barrskog. Mot söder, väster och norr gränsar ängen till åker och igenvuxen tidigare hagmark.

Naturtyper

Ängen kan karaktäriseras som träd- och buskbärande äng (0.5 ha), s k löväng, med övergång i lund (1.5 ha).

Vegetationstyper

Den nyligen röjda lunden är på väg att utveckla rödvenäng och skogsnävaäng.

Flora

På ängen står ädla lövträd och enstaka hassel. Fältskiktet innehåller bl a svinrot, gökärt, tvåblad och enstaka gullviva. Många av arterna som finns är lundväxter.

Kulturhistoria

Området hävdades med slätter och bete för 100 år sedan. Hörningsnäs är känt från slutet av 1700-talet som Håkanstorp, underställt Hörningsholms fideikommiss. Under järnåldern låg marken under havsytans nivå.

Hävd

Ca 0.5 ha slås varje år. Ängen skulle kunna utökas med 1.5 ha norrut.

Hot

Avbruten slätter, igenväxning.